

N:o 51.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1893, kl. 4 e. m.

Laguskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag i syfte att ersätta de kortvariga frihetsstraffen med s. k. vilkorligt domfällande eller andra dermed jemförliga straffarter.

Från Andra Kammaren har laguskottet fått emottaga en inom nämnda kammare af herr *O. Anderson* i Hasselbol, med hvilken herrar grefve *Hamilton*, *Olof Olsson*, *Palm*, *Beckman* och *Wilh. Nilson* instämt, väckt motion, n:o 34, så lydande:

Det vilkorliga domfällandet för mindre förbrytelser vinner allt mera erkännande uti de civiliserade länderna och har senast blifvit lagfäst äfven i Frankrike.

I staten *Massachusetts* i Nordamerika och i Belgien, der det vilkorliga domfällandet varit längst bepröfvadt, har det lemnat ett särdeles godt resultat, i det att icke mer än omkring 2 % af de sålunda dömda hafva återfallit i brott.

Att resultatet af ett sådant domfällande i synnerhet för första resan brott och mindre förbrytelser skall verka så välgörande, det synes mig vara helt naturligt, ty i en sådan dom är inlagd en tydlig kärleksbevisning, hvilket alltid verkar välgörande på den, som deraf blifver delaktig, äfvensom att en sådan dom skulle stå som en varnande väktare öfver den brottslige, alltid manande honom att vandra ostraffligt sin väg fram, om han vill undgå att drabbas af den dom, som, i händelse han ännu en gång komme i delo med strafflagen, med dubbel tyngd faller öfver hans hufvud. Deremot synes det korta fängelsestraffet icke allenast onyttigt, utan genomgående skadligt; det nedsätter personen, i egna och andras ögon, försvagar

hans känsla af egen värdighet, och hans moraliska spänstighet är nedbruten. Efter undergånget straff återvänder han till sitt hem vanärad; stundom kan han ej mera finna sitt lefvebröd, han har förlorat sin plats hos landtmannen eller på verkstaden, eller ock hafva kunderna öfvergifvit honom. Dagsverkaren har sin enda styrka i arbetets regelbundenhet, endast denna gör det möjligt, att hans dagliga behof kan tillfredsställas. Dömes han nu till fängelset, rubbas alla vilkoren för hans existens; från denna stund har han förlorat sitt fotfäste i lifvet; modlöshet inställer sig, och han söker sin tröst i glaset. Han befinner sig redan på det sluttande plan, som leder till lösdrifveri och återfall i brott.

Det vilkorliga domfällandet deremot är först och främst en varning, jemväl i betydelse af tillrättavisning; men det är äfven mycket mera, ty det fastställer det straff, hvartill den tilltalade gjort sig skyldig, och hotar honom att, första gången han å nyo begår en straffbar förseelse, det ådömda straffet skall i hela dess vidd gå i verkställighet. Straffet eftergifves icke, det endast uppskjutes, men är dock såsom straff i allmänhet underkastadt preskription, eller med andra ord lemnar den brottslige tillfälle att på fri fot genom sin obrottsliga vandel aftjena detsamma, och genom uppskofvet förringas icke straffet i och för sig, ty om den vilkorligt dömda under preskriptionstiden gör sig skyldig till nytt straff och det vilkorligt ådömda straffet således utan reduktion sammanlægges med det senare, så blir straffeffekten större och känbarare, än om hvartdera straffet verkstälts på sin tid.

Chefen för det belgiska fångvårdsväsendet, som varit i bästa tillfälle att på nära håll studera det vilkorliga domfällandet, rekommenderar detsamma på det varmaste till efterföljd. Hotet om verkställighet i händelse af återfall, har han bland annat vid ett tillfälle yttrat, vore en vida starkare tygel på brottsligheten än det verkliga straffet. Sjelfva domen vore tillräckligt repressiv emot ringare bedrägerier, obetydliga tjufnadsbrott, våldsamheter och injurier, och saknade ej heller preventiv verkan emot personer, som ännu bära fruktan för att stå tilltalade inför domstol. Lagen vore ett korrektiv emot öfverdrifterna i ett straffsystem, hvars resultat vore att fylla fängelserna med en hop människor, som helt hastigt passerade dem, ofta till ohjelpig skada för deras egen framtid, alltid utan något gagn för samhället, och bland alla de olika medel, som blifvit föreslagna till inskränkning i användandet af de gagnlösa och skadliga fängelsestraffen af kort varaktighet, vore det vilkorliga domfällandet det enda praktiska.

Vid 1890 års riksdag väcktes af undertecknad motion med förslag, det Riksdagen ville besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t om utarbetande

och framläggande för Riksdagen af ett förslag till sådan ändring af strafflagen, att vilkorlig framtidsdom blefve införd för första resan begångna mindre brott och förseelser. Denna motion blef af samma Riksdags lagutskott behandlad i utlåtandet n:o 49, deri utskottet erkänner, att förslaget vore förtjent af lagstiftarens uppmärksamhet, men ansåg sig icke kunna för närvarande tillstyrka en skrifvelse, och ansåg en sådan skrifvelse mindre behöflig, då frågan redan understälts Kongl. Maj:ts pröfning genom en den 24 februari 1890 till Kongl. Maj:t ingifven framställning af chefen för fängvårdsstyrelsen. Men som det icke försports, att Kongl. Maj:t tagit saken i öfvervägande, och som jag är fast öfvertygad om nyttan af en lagändring i det syfte jag framställt, och sakens framgång skulle väsentligen befordras, om Riksdagen uttalade sig för en lagändring i angifna syftet, har jag icke tvekat att å nyo väcka förslag i detta ämne, hvarvid jag utöfver hvad jag här anfört tillåter mig åberopa motiveringen till min motion vid 1890 års riksdag.

Jag är emellertid ingalunda okunnig om, att just under de sista åren i utlandet mycket tvistats om ändamålsenligheten af vilkorligt domfällande samt att dervid bland ansedda fackmän stridiga meningar förekommit, äfvensom att en högt aktad svensk jurist sökt ådagalägga, att frågan för närvarande saknar betydelse för den svenska lagstiftningen. Möjligen skulle man häruti vilja finna ett skäl för att antingen ännu en gång undanskjuta mitt förslag eller ock alldeles afvisa det. Jag tillåter mig då framhålla, att dock ingen gittat bestrida, att de kortvariga frihetsstraffen äro förknippade med så stora olägenheter och vådor, att det måste te sig som en bjudande pligt att taga denna fråga i snart och allvarligt öfvervägande. Hvad åter beträffar påståendet, att särskildt frågan om vilkorligt domfällande skulle sakna betydelse för oss, så är detta påståendes rättighet ingalunda bevisad dermed, att man, såsom den ofvan nämnde författaren, framhåller, att många framstående utländske förkämpar för det vilkorliga domfällandet anse denna straffart icke vara tillämplig, då fråga är om böter, som skola förvandlas till fängelse, samt uppvisar, att hos oss i olikhet med i utlandet ojemförligt största delen kortvariga frihetsstraff just är förvandlingsstraff. Ty till en början är dock ett faktum, att just i det land i Europa, der man först infört denna straffart och sedermera äfven mycket prisat den, eller Belgien, tillämpas vilkorligt domfällande äfven på bötesstraff. Men vidare och framför allt lär det väl vara oemotsägligt, att ett kortvarigt frihetsstraff är en lika olämplig straffart äfven då straffet uppkommit genom förvandling af böter, samt att därför sjelfva hufvudfrågan, eller minskningen af de kortvariga frihetsstraffens användning, ingalunda hos oss har mindre betydelse än i andra land.

Deremot har jag ansett, att på grund af det ofvan anförda mitt förslag borde få en något vidsträcktare omfattning, än då jag senast framlade det, så att regeringen anmodades att undersöka frågan om de kortvariga frihetsstraffen i hela dess vidd samt föreslå lämpliga åtgärder till de nuvarande missförhållandenas afhjelpande, der sådant kan ske, genom införandet af vilkorligt domfällande, och eljest, om sådant finnes lämpligt, genom andra straffarter.

Slutligen tillåter jag mig framhålla, att då Sverige hittills ansetts stå så högt på fångvårdens område, borde man väl i en så viktig fråga som denna icke endast vänta på utlandets utredningar och rön, utan anse sig mäktig att sjelf taga saken i öfvervägande med ledning af vår inhemska erfarenhet.

På grund af hvad jag sålunda anført, tillåter jag mig föreslå, att Riksdagen må hos Konungen anhålla, att Konungen ville låta utreda och undersöka, i hvad mån de hos oss förekommande kortvariga fängelsestraffen må kunna ersättas med det i vissa utländska lagar stadgade vilkorliga domfällandet eller andra lämpliga straffarter, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill en sådan undersökning kan föranleda.

Det vilkorliga domfällandet (condemnation conditionelle) har endast en kort tid varit tillämpadt i den utländska lagstiftningen. Systemet infördes nemligen första gången i Amerika genom en lag för staden Boston år 1878, hvilken lag 1880 efterföljdes af en lag för hela staten Massachusetts. Enligt dessa lagar kan domstolen, när den i ett mål af straffrättslig beskaffenhet finner grund för det antagandet, att brottslingen utan straff skall för framtiden uppföra sig väl, underlåta att afkunna straffdomen och i stället för viss tid ställa brottslingen under polisuppsigt. Uppför han sig oförvitligt under pröfnings tiden, bortfaller straffet definitivt. Gör åter brottslingen under nämnda tid sig skyldig till någon ny förseelse, dömes han till straff äfven för det först begångna brottet. Det amerikanska systemet, som jemväl erhållit en något modifierad tillämpning i England, kännetecknas sålunda deraf, att domaren icke från början bestämmer straffet utan inskränker sig till att uppskjuta domens afkunnande, så länge som den tilltalade uppför sig klanderfritt. I andra länders lagstiftning, och särskildt i Belgien, har systemet antagit den form, att icke sjelfva straffdomen men väl straffets verkställighet uppskjutes. I Belgien bestämmer lagen den 31 maj 1888, att, då ett — vare sig omedelbart eller efter för-

vandling — ådömdt straff icke öfverstiger sex månader, och den dömde ej förut straffats, må i domen föreskrifvas, det straffet ej skall verkställas under viss af domstolen bestämd tid, ej öfverstigande fem år från domens dag. Har under denna tid ingen ny straffdom blifvit utfärdad mot den dömde, är han fri från hvarje påföljd af den förra domen. I motsatt fall sammanläggges det i den första domen bestämda straffet med det i den senare ådömda och båda verkställas.

Angående riktigheten af detta nya system har emellertid under den tid, detsamma varit i tillämpning, mycket skiljaktiga meningar gjort sig gällande ej blott bland vetenskapsmännen inom straffrättens område utan äfven bland dem, hvilka sysselsätta sig med lagskipningen inom samma område.

Utskottet tillåter sig särskildt erinra om den behandling, frågan erhållit vid senaste nordiska juristmötet i Köpenhamn år 1890, der ändamålsenligheten af införlifvandet af detta system med vår svenska straffrätt blef starkt ifrågasatt.

Sålunda blef der framhållet, att den framgång, som mångenstädes i utlandet kommit den vilkorliga straffdomens idé till del, läte förklara sig af den alltjemt växande oviljan mot kortvariga frihetsstraff. I de land, der man för allehanda förseelser slösade med frihetsstraff på mycket korta tider, och der dessa frihetsstraff utstodes i gemensamhetsfängelse, vore en sådan ovilja ganska förklarlig. Man hade upprörts deröfver, att personer för undergående af straff, hvilka såsom straff betraktade icke kunde antagas vara synnerligen verksamma, prisgäfves åt fängeselifvets besmittande inverkan med dess ödesdigra följder för den bestraffades hela lif. I vårt land existerade emellertid icke samma missförhållanden. Frihetsstraff på kort tid förekomma ej här i jemförlig utsträckning, och alla kortvariga fängelsestraff, vare sig omedelbart ådömda eller förvandlingsstraff, verkställes sedan mera än trettio år tillbaka i enrum. Hvad särskildt anginge de mera betydande förbrytelser, som betingade omedelbart frihetsstraff eller drygare bötesansvar, så lade anhängarne af det nya systemet en utomordentlig vikt på det hot med framtida bestraffning, som genom den vilkorliga straffdomen komme att hvila öfver förbrytaren, och som skulle blifva en verksam sporre till afhållande från nya brott. Men det vore ej tillräckligt att, i stället för att verkligen straffa, nöja sig med en blott hotelse beträffande framtiden. Brottslingen hade i gerning visat, att ett blott straffhot i och för sig — ty för ett sådant hade han ju varit föremål genom det i lagen stadgade allmänna straffhot — icke gent emot honom vore tillräckligt verksamt. Det fordrades tvärt om kraftigare åtgärder för att göra intryck på honom; man måste låta honom personligen erfara,

huru straffet kändes, på det han för framtiden måtte taga sig bättre i akt. Hänsyn måste jemväl tagas till den förorättade, som ej sällan lifligast skulle känna det otillfredsställande deri, att lagöfverträdaren lemnades utan näpst. Systemet skulle slutligen gifva anledning till en rättsolikhet i behandlingen af lika svåra förbrytare, som ej kunde undgå att såra det allmänna rättsmedvetandet, ity att institutets tillämpning skulle bero på särskilda personliga förhållanden, som ingalunda behöfde angifva någon skilnad i brottslig skuld.

Motionären har i sin förevarande framställning föreslagit, att Riksdagen skulle i ämnet aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Frågan kan emellertid ingalunda ännu anses hafva erhållit den utredning, särskildt hvad vårt lands förhållanden beträffar, att utskottet finner sig kunna tillstyrka Riksdagen att förorda den ifrågasatta lagändringen; och en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran blott om utredning i ämnet synes utskottet icke vara erforderlig eller lämplig, då Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, på sätt motionären sjelf erinrat, redan blifvit fästad på de förhållanden, som i motionen beröras, genom den skrifvelse, hvilken chefen för fängvårdsstyrelsen den 24 februari 1890 till Kongl. Maj:t ingifvit.

Utskottet hemställer följaktligen,

att hvad herr O. Anderson i förevarande motion föreslagit, icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 april 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Herrar *Lilienberg, Erickson, J. Anderson, Näslund, F. Andersson* och *P. G. Petersson* hafva begärt få här antecknadt, att de på grund af åtnjuten ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
